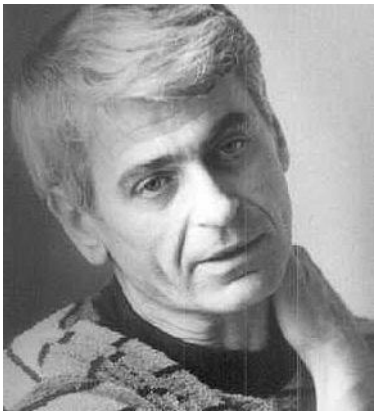

Szakonyi Károly

Magasiskola

Száz éve született Mészöly Miklós

Emlékszem sűrű, a homlokába fésült hajára, erős szemöldöke alatt figyelő, kissé gyanakvó tekintetére, arcában a két mély vonásra az ajka körül. Férfias, mondhatnám, szép ember volt, időskorában is sportos alkat. Társadalmi idegenségét eleganciával élte meg, lehetőleg elzárkózva, irodalmi magányában. Kívülálló volt, de hiszen a rendszer kultúrpolitikája okozta kirekesztettségét. Az Újhold-generációhoz tartozott, akiket negyvenkilenc után lesodortak a pályáról. Mészöly a *Vadvizek* című elbeszéléskötete után – akárcsak Nemes Nagy Ágnes vagy Mándy Iván – a gyermekirodalomban talált megélhetési menedéket, meséket írt, (amit később sem hagyott abba). Ez persze nyereséget jelentett a kicsiknek, gügyögés helyett nemes szövegek kerültek elébük, de azért mégis csak nagy hiátus keletkezett a magyar irodalomban, ami csak 1954 vagy még inkább a forradalom után kezdett megszűnni. Mészöly Miklós a *Sötét jelek*kel jelentkezett újra, de nem fogadták tárt karokkal. Kívülállását tehát még mindig a külső körülmények határozták meg. A hatvanas években a nagy elzártság után ablakok nyíltak a nyugati, vagy mondjuk így: világirodalomra, és Mészölyre nagy hatással voltak a megismert modern törekvések. Noha már sokkal nagyobb szabadsággal lehetett írni, mint a forradalom előtt, voltak kényes társadalmi, politikai témák amik továbbra is tabuk maradtak. Mészöly az abszurdhoz folyamodott mondandója érdekében. A pécsi folyóiratban, a Jelenkorban megjelent *Ablakmosó* című színművét gyanakvással fogadta a kulturális vezetés, egzisztencialistának minősítették, s ez a bélyeg többé-kevésbé mindvégig rajta is maradt Mészölyön. A szerkesztőség szigorú dorgálásban részesült, ugyanis büntetést akkoriban legelébb a főszerkesztők kaptak a közölt művekért. Kétségtelen, Mészöly munkásságban nyomon követhető vonzódása a francia irodalomhoz, ezen belül is Sartre, Camus és általában az egzisztencialisták gondolkodásához. Művei merőben különböznek a kor hivatalos irányzatától. Az *Atléta halála* (elsőként franciául jelent meg) vagy az 1967-es *Magasiskola,* ez a solymásztelepen játszódó történet (Gaál István rendezett belőle filmet) vagy a ’68-as *Saulus,* és a tíz esztendővel későbbi

Bunker a parabola szándékával jött létre. Márpedig a rendszer kulturális politikája nem kedvelte a parabolákat. De Mészöly, ahogy mások is, csak így, burkoltan tudta kifejezni mondandóját. Kevéssé ismert, hogy verset is írt, különös líra az övé: impressziók, víziók, gondolatfoszlányok, máskor meg mint az agyonérlelt aszú szemek egy öreg tőkén. Regényei, elbeszélései, esszéi magas színvonalú teljesítmények, prózairodalmunk *magasiskolái* közé tartozó művek. Bár megjelenésüket mindig nagy érdeklődés kísérte, csak sokára részesült elismerésben. 1986-ban Déry-díjat kapott, 1990-ben pedig Kossuth-díjat.

Szekszárdon született, 1942-ben szerzett jogi diplomát, a következő két évben frontkatona volt, Szerbiában esett fogságba, de megszökött. Itthon nem az a világ várta, amelyben jogászként működhetett volna. Fizikai munkából élt, később malomellenőr lett aztán meg terménybegyűjtő. Szülővárosában végre közel került az irodalmi élethez, lapot szerkesztett, írni kezdett. 1948-ban jelent meg az első könyve, bekerült az Újholdasok körébe, és rövidesen osztozott is a sorsukban. Dramaturg lett a bábszínházban, a forradalom után már nem vállalt állást, csak az irodalomnak élt. Feleségével, Polcz Alaine-nel a Városmajorban lakott, de Kisorosziban, a Duna közelében volt egy szerény faháza, java idejét ott töltötte, elvonulva a természetbe és a csendes munkálkodásba. Itt fogadta irodalmi vendégeit, és szoros kapcsolatot tartott fenn az akkoriban ugyancsak a szigeten tartózkodó és írói szemléletben vele rokon Nádas Péterrel. 1984-ban *Megbocsátás* címen jelent meg egy különleges szerkezetű regénye, öt év múlva pedig *A pille magánya* esszékötete. 1992-ben tagja lett a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának.

Nyolcvanévesen halt meg, az idén, január 19-én lenne 100 éves. Felesége az író relikviáit Szekszárdnak ajándékozta. A városban évről évre emléknapot rendeznek, ünnepség keretében akkor adják át a Mészöly Miklós-díjat egy-egy kortárs írónak. Farkasréten nyugszik, szürke szikladarab jelzi sírját. Előtte mindig van friss virág, s mint valami pogány szertartás: gyümölcs meg kis edényben víz a madaraknak.

Megjelent: Kultúra.hu,

2021.01.19.